

Mormântul princiar dacic descoperit la Cugir (jud. Alba)

de Conf. univ. dr. George V Grigore

Artefactele dacice vechi de peste două milenii descoperite în *Mormântul princiar de la Cugir*, unic în arheologia dacică din zona transilvană prin bogăția inventarului funerar, au fost expuse la *Muzeul Național al Unirii* (MNU) din Alba Iulia, în cadrul unei miniexpoziții vernisate în luna iunie 2016. Prin această expoziție s-a acordat importanța necesară unei astfel de descoperiri și s-a asigurat și punerea sa în valoare. Expoziția s-a constituit și într-un preambul al *Festivalului Cetăților Dacice* de anul acesta, care a avut loc la Cugir („cu – gir”, având sens de „Cu voia cuiva”, „Cu girul unei persoane”). Orașul Cugir este un oraș din județul Alba (*Transilvania*) ce are pe „Dealul Cetății” - un promontoriu strategic -, urmele unei fortificații dacice, ce nu a fost cercetată încă prin săpături sistematice în totalitatea sa. Mormântul princiar dacic a fost descoperit prin săpături arheologice sistematice, putând fi astfel reconstituit întregul ritual funerar practicat cu ocazia înmormântării. Săpăturile au fost efectuate în *Cetatea dacică de la Cugir* de către reprezentanții arheologi Ioan Horațiu Crișan de la *Institutul de Istorie al Academiei Române* din Cluj-Napoca și Florin Medeleț de la *Muzeul Banatului din Timișoara*. Locul ritualului funerar s-a aflat pe o pantă abruptă, undeva la vest de fortificație. Mormântul tumular face parte dintr-o mică necropolă (au fost dezvelite patru morminte) și

aparține, foarte probabil, familiei care a condus destinele celor din *Cetatea de la Cugir*, în perioada Regatului dac (sec.I î.Hr.) El a fost considerat ca fiind „princiar” datorită inventarului funerar bogat descoperit în interiorul său. Defunctul, fiind un personaj important al comunității dacice de la Cugir, a fost așezat pe un rug funerar, într-un car ceremonial, împreună cu întreaga sa panoplie de arme: o sabie lungă, o lance, un pumnal curb (sica) și un scut. El mai era echipat și cu o cămașă de zale, iar pe cap purta un coif de fier. De asemenea, pe rug au mai fost puși trei cai, din care doi de tracțiune și unul de călărie, împreună cu harnașamentele lor. Unul dintre cai, cel de călărie, purta pe frunte o aplică de aur modelată în forma unui animal stilizat (draconul dacic?), fapt care demonstrează, încă o dată, importanța acordată de aristocrația dacică calului și rolului său în viața de zi cu zi. După arderea defunctului, depus pe o blană de urs în carul ceremonial, și a întregului inventar, resturile rămase au fost strânse în centrul platformei săpate în panta dealului pe care s-a desfășurat incinerarea. Lângă resturile incinerate au mai fost depuse un vas de gătit dacic, o fructieră dacică de mari dimensiuni folosită pentru mâncat la banchetul funerar desfășurat cu ocazia înmormântării și un vas de bronz pentru consumul de vin, produs într-un atelier roman din Italia. Peste toate acestea, s-a ridicat apoi un tumul din piatră și pământ. La ridicarea mabilei funerare, având o înălțime de câțiva metri, a participat probabil întreaga comunitate a dacilor din cetatea de la Cugir, fiind necesar un mare volum de muncă. Acest fapt demonstrează încă o dată importanța socială pe care o aveau defunctul și familia sa în cadrul comunității, dar și de rolul ritualului funerar. Săpăturile arheologice ce au fost efectuate între anii 1977-1991 la Cugir au dus la dezvelirea unei cetăți dacice fortificate cu valuri de pământ și palisade, având în interiorul incintei o serie de complexe de locuire — locuințe, gropi de provizii, etc. *Cetatea din Cugir* și-a început existența în a doua jumătate a secolului al I-lea înainte de Hristos și a

fost distrusă definitiv în timpul războaielor daco — romane, de la începutul secolului al II-lea după Hristos.

Directorul general adjunct al MNU (*Muzeul Național al Unirii*), Constantin Inel, a precizat că piesele găsite în mormântul princiar dacic nu se află în întregime în patrimoniul muzeului din Alba Iulia, artefactele fiind redistribuite încă din momentul descoperirii lor la mai multe instituții, inclusiv la *Clubul Copiilor din Cugir*. Aurel Rustoiu, cercetător principal în cadrul *Institutului de Arheologie și Istorie a Artei din Cluj-Napoca*, a menționat că artefactele expuse reprezintă doar „o selecție de piese, dar reprezentative pentru întreg ansamblul”, datat între anii 125 și 50 î.Hr. Specialistul a mai precizat faptul că ceea ce face ca mormântul princiar dacic descoperit în 1979, în *Cetatea de la Cugir*, să fie unic este carul ceremonial, din care au fost recuperate părțile metalice, suficient de numeroase pentru a putea reconstitui atelajul în ansamblul său. Astfel, au fost găsite bucșe și manșoane din fier și din bronz, cuie de ax fixate la capătul osiei, dar și inele de jug, din bronz. „În acea perioadă, caii nu erau înhămați la căruță la fel ca acum. Sistemul de astăzi este inventat pe la începutul evului mediu. În antichitate, caii erau înhămați cu juguri, la fel ca și boii. Pe juguri erau niște inele care serveau la direcționarea hamului către vizitiu”, a mai explicat Aurel Rustoiu. El a adăugat că inelele de jug și cuiele de ax, expuse și ele în această expoziție, sunt importante pentru a putea reconstitui tipul de car, piese ca cele de la Cugir fiind documentate în mare parte din vestul și centrul Europei. Așezarea dacică de la Cugir (probabil antica *Singidava*, menționată în geografia lui Ptolemeu) a fost descoperită în anul 1868, cercetată și în 1955, atunci când au fost descoperite și cele două tezaure monetare (200 monede dacice de argint – 1868), respectiv 2000 de piese din aur (în 1955, topite de localnici), din care au mai rămas 14 monede. În 1977 grupul de arheologi conduși

de Ioan Horațiu Crișan de la Cluj au început cercetări sistematice în așezarea dacică de la Cugir, amplasată într-o excelentă poziție strategică ce valorifică avantajele terenului (cu pante abrupte, greu de urcat). Demararea săpăturilor sistematice s-a datorat și descoperirii întâmplătoare a unui tezaur din bare de aur (în anul 1973). Cetatea dacică de la Cugir își are începuturile în sec. III – II î.Hr., iar sfârșitul său este legat de încheierea celui de-al doilea război daco-roman din 105 – 106 d.Hr.

Așteptăm o reluare a cercetărilor arheologice din zonă, dar și o restaurare a anticei *Cetăți dacice de la Cugir*, ce poate primi în cadrul muzeului ce se va construi aici și artefactele dacice vechi de peste două milenii descoperite în *Mormântul princiar dacic de la Cugir*, unic în arheologia dacică din zona transilvană prin bogăția inventarului său funerar.

Consiliul Județean Alba

Direcția Județeană pentru Cultură Alba
 Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

Exponatul lunii iunie

Mormântul Princiar dacic de la Cugir

Prezentat de: Aurel Răduț (județean) și Anisoara Elitona Ană Ciu Napoca

Marti, 7 iunie 2016, ora 11⁰⁰
Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

Car de parada (reconstruire) din mormantul "princiar" dacic de la Cugir-Dealul Cetatii